

Podoba svadobného oznámenia v 17. storočí

„Svadobné oznámenie Jána Bayera a Márie Pomariusovej z r. 1672“

V Štátnom archíve v Prešove, vo fonde Magistrát mesta Sabinova, sa nachádza svadobné oznámenie, datované 24. januára 1672 v Spišskom Podhradí, o svadbe **Jána Bayera** a **Márie Pomariusovej**. Ide o list v tlačenej podobe, ktorý Ján Bayer adresoval sabinovskému richtárovi, Jánovi Stökelovi.

Oznámenie je v nemeckom jazyku a začína sa informáciou o strate jeho predchádzajúcej manželky, Rebeky Sartoriusovej. Z dnešného pohľadu by bolo nevhodné uvádzať vo svadobnom oznámení predošlú manželku, ale v 17. storočí išlo skôr o prejav úcty. Z „božieho poriadku“, ako pokračuje v liste, opäť vstupuje do manželského stavu s Máriou, dcérou doktora teológie Samuela Pomariususa. Svadba sa mala konať 23. februára v Prešove, ktorý bol rodným mestom Jána Bayera. Pozvanie na sobáš a hostinu sa vzťahovalo aj na manželku a deti sabinovského richtára Jána Stökela.

Priebeh svadobného obradu

Svadobný obrad a hostinu v druhej polovici 17. storočia opísal nemecký hudobník a cestovateľ pochádzajúci zo Sliezska, Daniel Georg Speer, vo svojom diele *Uhorský Simplicissimus*. Hoci opísal svadobné zvyky v poľskom meste Vroclav, pri svojich cestách sa dôverne zoznámil najmä s východným Slovenskom a pravdepodobne i tu bol svedkom podobnej praxe. Navštívil slobodné kráľovské mestá, Prešov a Sabinov, kde dlhší čas pobýval a spoznal tunajších ľudí. Svadobné zvyky opísal takto:

„Keď obaja snúbenci spolu so svojimi hosťami prídu do kostola, privedú dvaja muži zo ženichovho príbuzenstva ženicha a tak isto aj z nevestinej strany nevestu k oltáru. Títo muži potom zostanú stáť za nimi každý na svojej strane. Duchovný povie krátku milú reč a nato ich zosobáš. Každá skupina potom sprevádza svojho zverenca do stredu kostola, pomodlia sa ešte jeden otčenáš a idú domov. Aby sa odstránili zbytočné zdvorilostné úkony, čítajú sa mená tých, ktorí majú sedieť za stolom. To, ako sa má hodovať a ako dlho sa smie tancovať, riadi sa tiež svojím poriadkom, pretože na každú svadbu musí prísť mestský sluha, ktorý prisne dozerá, aby sa nerobilo nič, čo sa nepatrí. Tento stojí pri domových dverách a skúma všetko, čo vchádza alebo vychádza a čo vnášajú alebo vynášajú, aby sa pri zábave nestal nejaký nešvár. Keď sa priblíži sviatočný večer, verejne to ohlásí a odíde. Potom príde znova pozrieť, či sa slušne správajú, ak nie, tak ich čaká trest.“

Zo života snúbencov

Ján Bayer sa narodil v Prešove v r. 1630. Na náklady mesta študoval vo Wittenbergu, kde publikoval svoje prvé filozofické práce. Po návrate domov bol od r. 1659 profesorom na miestnom evanjelickom gymnáziu, kde najprv pôsobil ako konrektor a v r. 1662-1666 ako rektor. Bol autorom významných vedeckých prác z oblasti astronómie, matematiky, chronológie, či geografie. Po strokotaní jeho plánov na prebudovanie gymnázia na vysokú školu a po konfliktoch s mestskou radou prišiel o rektorský úrad a Prešov opustil. V tomto období zomrela aj jeho prvá manželka, Rebeka Sartoriusová. Po dvojročnom pôsobení

v Banskej Bystrici sa nakoniec uchýlil do Spišského Podhradia a v r. 1672 sa ako 42-ročný druhýkrát oženil s Máriou Pomariusovou, dcérou Dr. Samuela Pomariusu. V druhom manželskom zväzku bol necelé dva roky, krátko na to v r. 1674 vo veku 44 rokov v Spišskom Podhradí zomrel.

Mária Pomariusová sa narodila v Berlíne v r. 1656. Bola dcérou významného teológa, absolventa viacerých univerzít Dr. Samuela Pomariusu a jeho manželky Doroty Reusnerovej, dcéry rektora univerzity vo Wittenbergu. Práve na univerzite vo Wittenbergu sa jej otec Dr. Pomarius ako profesor mohol spoznať aj s mladým študentom, Jánom Bayerom. V r. 1667 prijal Dr. Pomarius pozvanie do Prešova na miesto prvého rektora novozaloženého Kolégia hornouhorských stavov. Kvôli konfiškácii kolégia v r. 1671 bol spolu s rodinou nútený odísť. Je možné, že sa už vtedy uchýlil do Spišského Podhradia, kde svoju 16-ročnú dcéru Máriu zasnúbil s vdovcom Jánom Bayerom, ktorý už v tom čase v Podhradí býval a pôsobil ako učiteľ. Nie je známe ako dlho ešte ostala Mária žiť v Spišskom Podhradí po úmrtí manžela, ale časom odcestovala naspäť do Nemecka. Zomrela v r. 1699 vo veku 43 rokov v Brandenburgu.

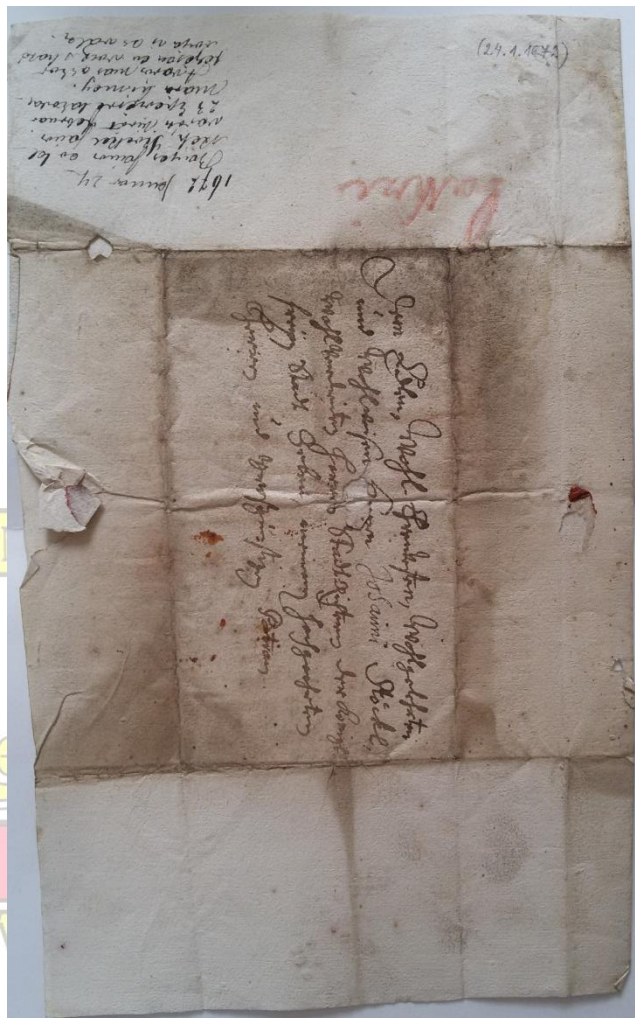
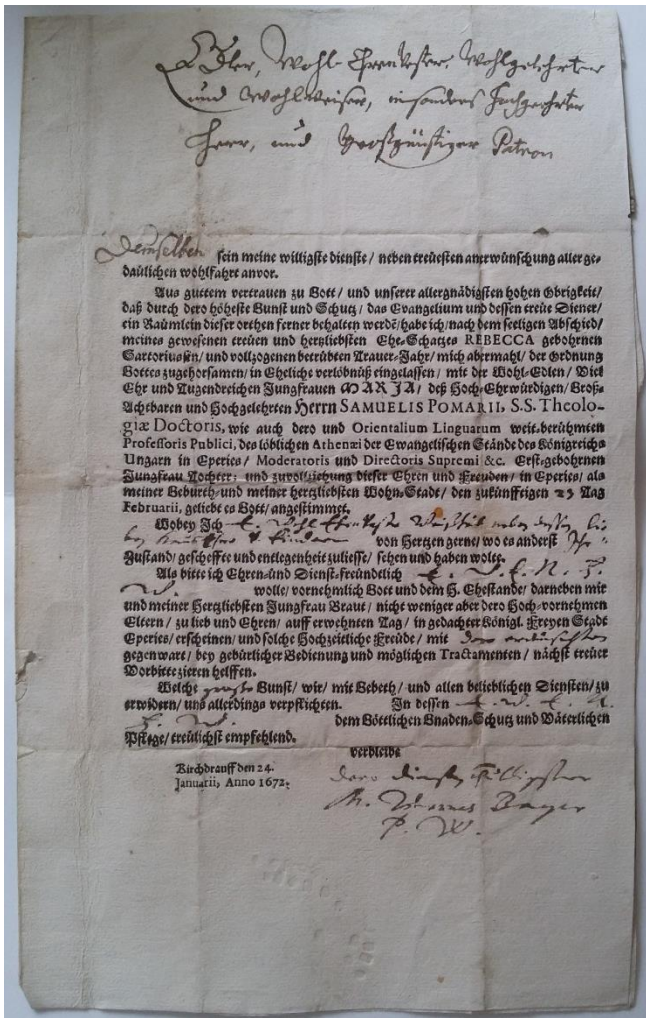
Autorka: Mgr. Kamila Zahorská

Pramene: Štátny archív v Prešove, fond Magistrát mesta Sabinova (nespracovaný materiál)

Zdroje:

- SPEER, Daniel Georg. *Uhorský Simplificissimus*. Bratislava: Tatran, 1975, s. 33.
- Dostupné na internete: <https://de.wikipedia.org/wiki/Samuel_Pomarius>. [cit. 2021-06-25].
- KÓNYA, Peter et al. *Dejiny Prešova I*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2017, s. 436 – 446.

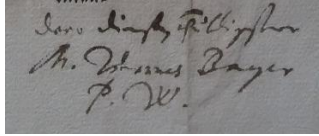

Pohľad na celkový vzhľad svadobného oznámenia z r. 1672

Dr. Samuel Pomarius
(1624-1683)

Podpis ženicha,
Jána Bayera.

